

waren in de z.g. *Reichsdeutsche Gemeinschaft*: de gecamoufleerde *Landesgruppe Niederlande* van de door Gauleiter E. W. Bohle geleide *Auslands-Organisation der NSDAP*. De leider van die *Reichsdeutsche Gemeinschaft*, dr. Otto Butting, was eind april '40 op spionage betrapt en naar Duitsland uitgewezen.

Butting presteerde het om, zij het onder schuilnaam, op 15 mei weer in Den Haag te verschijnen. Vermoedelijk ging hij er op zoek naar de documenten waaruit zijn spionage gebleken was; bovendien stelde hij Janke voor, samen naar Amsterdam te gaan om er de redacties van *Algemeen Handelsblad* en *Telegraaf* door nationaal-socialisten te vervangen. Janke die met Butting al genoeg te stellen had gehad, voelde daar niets voor; via het bureau van gezant Zech werd de Duitse generaal die namens von Kùchler het militair gezag uitoefende, gewaarschuwd dat een ex-spion bezig was, onder valse naam en geheel op eigen gezag allerlei onregelmatigheden te bedrijven en de verhoudingen met de Nederlandse autoriteiten te bederven¹ – het gevolg was dat Butting onmiddellijk in zijn kraag gegrepen en over de grens gezet werd.²

In de maanden die volgden, ontwikkelde zich een hevig touwtrekken tussen Bohle die de in Nederland wonende *NSDAP*'ers binnen zijn *Auslands-Organisation* wilde houden en Schmidt die stelde dat het in het geheel niet de bedoeling was dat Nederland 'buitenland' bleef en dat die *NSDAP*'ers hèm toebehoorden. Bohle verloor, Schmidt won. Wel werd, als een soort laatste eerbetoon, eind juli de *Landesgruppe Niederlande* officieel weer opgericht, maar in de herfst verdween zij om onder andere naam te herrijzen: het *Arbeitsbereich Niederlande der NSDAP*. Schmidt had die term '*Arbeitsbereich*' bedacht³; van *Gau* wilde hij niet spreken, '*Arbeitsbereich*' wekte geen aanstoot en gaf toch duidelijk aan, dat de *NSDAP* in Nederland een eigen taak had. Wèl werd dat *Arbeitsbereich* formeel onder Seyss-Inquart geplaatst, maar Schmidt zou de leider zijn⁴ en hij wist enige tijd later door te zetten dat niet Seyss-Inquart maar hij als *Hoheitsträger* zou optreden, d.w.z. dat hij discipline bevoegdheden kreeg over alle in ons land wonende *Parteigenossen*, Seyss-Inquart inbegrepen.

Die *Parteigenossen* en veel andere Duitsers hadden het in bezet Nederland

¹ A. J. van der Leeuw: 'Notities van gesprekken met W. P. W. Janke', p. 5.

² J. C. H. de Pater: 'De organisatie en culturele werkzaamheid van de *Landesgruppe Niederlande* van mei tot november 1940' (notitie 103 voor het geschiedwerk), p. 5. ³ A. E. Cohen: Verslag tweede gesprek met W. Harster (mei 1955), p. 8 (Doc I-639, b-2). ⁴ A. E. Cohen: 'Ontstaan en betekenis van *Der Arbeitsbereich der NSDAP i.d.N.*' (notitie 26 voor het geschiedwerk) en 'Opzet en structuur van het Duitse Rijkscommissariaat in Nederland' (notitie 16).